

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Струк Олександра Ігорівна

УДК 338.2:339.54

**ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНІ СТРАТЕГІЇ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2016

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі міжнародного економічного аналізу і фінансів у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
БІЛЕНКО Юрій Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри міжнародного
економічного аналізу і фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
ГРУЩИНСЬКА Наталія Миколаївна,
Дипломатична академія України при Міністерстві
закордонних справ України,
завідувач кафедри міжнародної економіки та
економічної дипломатії;

кандидат економічних наук, доцент
ІРИНЧИНА Інна Борисівна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
доцент кафедри міжнародної торгівлі.

Захист відбудеться “ ___ ” _____ 2016 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051. 21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий “ ___ ” _____ 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к. е. н., доцент

Ю. Б. Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З поживленням глобалізаційних та інтеграційних процесів щораз сильнішого значення набуває міжнародна торгівля як складова економічного розвитку країни. Досвід структурної перебудови економіки за умов розширення експорту країн світу підтверджує важливість формування ефективної експортоорієнтованої стратегії. Розмаїття ресурсної бази, передумов, засобів, методів та інструментів торговельної політики країн, а також національних особливостей загострює потребу комплексного аналізу ознак їх значущості для економічного розвитку. Повнота дослідження проявляється в ретроспективному, статистичному й економетричному оцінюванні ефективності структурної перебудови економіки країн, їх торговельної політики та сприятливості інституційного середовища. Виокремлення макроекономічних та інституційних факторів економічного розвитку країн дає змогу обґрунтувати механізм формування ефективної експортоорієнтованої стратегії, що є запорукою успішної зовнішньоекономічної діяльності. При цьому ефективність стратегії визначається торговельною структурою, яка формується під впливом економічних, технологічних, політичних, географічних і національних чинників.

Ефективна експортоорієнтована стратегія є вкрай важливою для перехідних економік, і для України, зокрема, насамперед як засіб економічного зростання, а також як передумова інтеграції у сучасну світогосподарську систему. Частка експорту у ВВП України є високою та сягає близько 50 %. Проте через відсутність науково обґрунтованих засад формування торговельної політики за умови розширення експорту державі притаманний низький рівень конкурентоспроможності на світовому ринку.

Починаючи з 70-х років ХХ ст. експортоорієнтована стратегія розвитку економіки отримала теоретичне обґрунтування у працях зарубіжних науковців: Д. Бен-Девіда, Р. Вацярга, А. Гарісона, Д. Доллара, С. Едвардса, М. Ірандуста, Ц. Кайндлбергера, Н. Калдора, А. Кругера, Р. Кунста, Д. Меріна, П. Ромера, Дж. Сакса, Дж. Стігліца, Е. Уорнера, Дж. Хатемі, які досліджували формування торговельної політики на засадах економічної відкритості. Внутрішньогалузеву торгівлю як специфічну форму міжнародних відносин обрали за об'єкт досліджень теоретики і практики, які вивчали процеси європейської інтеграції та її ефекти. Основні з них: П. Армінгтон, Б. Баласса, П. Вердум, М. Гарньє, Х. Грубель, Ж. Дрезе, П. Кругман, К. Ланкастер, С. Ліндер, П. Ллойд, Е. Чемберлен. На інституціях як основному факторі економічного розвитку та ринкової трансформації в межах інституційної теорії акцентують увагу А. Алесіна, А. Банерджі, Р. Барро, А. Брунетті, Дж. Бюкенен, О. Вільямсон, Б. Ведер, О. Гаврилишин, Е. Дуфло, С. Естрін, Д. Норт, Р. Перротті, Д. Родрік, Р. ван Руден, Р. Томас.

Проблематику зовнішньоекономічної діяльності України, ефективності експортної політики та інституційного середовища досліджували науковці: Л. Антонюк, Ю. Біленко, З. Бойко, І. Бубенко, І. Грабинський, О. Гребельний, Н. Грущинська, О. Давидович, Я. Жаліло, Д. Завтур, І. Іринчина, О. Кремень, Н. Кузенко, С. Лук'янець, М. Мальський, В. Мельник, А. Мокій, Ю. Полунєєв, Ю. Присяжнюк, Я. Притула, Т. Пузанова, В. Разінкова, Ю. Солодковський, А. Тіффін, А. Філіпенко, В. Філіпчук, Я. Хоменко, О. Черепніна, З. Щербата.

Вітчизняні та зарубіжні вчені здебільшого зосереджують увагу на окремих аспектах розвитку міжнародної торгівлі, її лібералізації, структурі та потенційних партнерах окремих країн або регіонів. Актуальність формування експортоорієнтованої національної стратегії у сучасній світовій економіці зумовлює потребу комплексного дослідження умов, методів, інструментів, засобів її формування, ґрунтовного аналізу світового досвіду і виокремлення на його основі визначальних чинників ефективності стратегії з метою їх використання для прискорення економічного розвитку держави, що і послужило аргументами при виборі теми дисертації, визначенні її мети, завдань і структури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка за темою «Дослідження проблеми вибору та формування оптимальної траєкторії економічного розвитку держав в умовах їх значної торговельної та фінансової відкритості» (номер державної реєстрації 0113U000869, 2013–2016 рр., науковий керівник – к. е. н., доц. Ю. І. Біленко), а також у межах стажування автора в інституті політології Вармінсько-Мазурського університету в м. Ольштин (Польща), грудень – травень 2014 р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є дослідження і розвиток теоретико-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування успішних експортоорієнтованих стратегій економічного розвитку у світовій економіці.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- дослідити теоретичні основи міжнародної торгівлі й економічного розвитку задля обґрунтування сутності поняття «експортоорієнтована стратегія держави» та критеріїв її успішності;
- з'ясувати наукові погляди на формування ефективної торговельної політики та конкурентоспроможності країни в межах теорій міжнародної торгівлі;
- розвинути методичні підходи до оцінювання ефективності експортоорієнтованих стратегій у світовій економіці;
- виокремити основні чинники структурної перебудови економіки країн світу, які досягли значних успіхів в економічному розвитку, реалізуючи експортоорієнтовану стратегію;
- визначити фактори ефективності експортоорієнтованої стратегії країн на основі економетричного оцінювання;
- виявити характерні ознаки торговельної політики й інституційного середовища країн для з'ясування особливостей експортоорієнтованої стратегії їх розвитку;
- окреслити проблеми і перспективи економічного розвитку України на основі вдосконалення методичних засад аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності;
- оцінити стан і надати рекомендації щодо вирішення проблем торговельної політики та удосконалення інституційного середовища України;
- запропонувати механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації експортоорієнтованих стратегій економічного розвитку країн.

Предмет дослідження – теоретико-методичне та організаційне підґрунтя дослідження ефективності експортоорієнтованих стратегій у світовій економіці.

Методичною основою дослідження є як загальнонаукові, так і спеціальні економічні методи, що в комплексі дають змогу вирішити поставлені завдання та досягти мети дослідження. Серед них: метод систематизації, аналізу і синтезу для вивчення проблематики економічного розвитку крізь призму експортоорієнтованих стратегій; історико-логічний метод визначення ключових положень праць вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячених формуванню концептуальних засад економічного розвитку та міжнародної торгівлі; методи кореляційного та регресійного аналізу для визначення факторів ефективності експортоорієнтованої стратегії у світовій економіці; комплексні наукові методи обґрунтування економічних процесів – статистичний, графічний, поєднання історичного і системно-структурного методів при вивченні світового досвіду та виокремленні особливостей їх торговельної політики; наукова абстракція, індукція, дедукція, логічний синтез, метод кількісного та якісного порівняння для розробки механізму формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку держави.

Інформаційною базою дисертаційного дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, а також статистичні матеріали й аналітичні праці експертів Світового Банку, Світової Організації Торгівлі, Всесвітнього Економічного Форуму, стратегічного дослідницького інституту США Heritage Foundation, The Global Economy, Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку, Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів Польщі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку, які базуються на результатах оцінювання ефективності торговельної політики у світовій економіці.

Уперше:

– запропоновано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії на підставі статистичного, економетричного й ретроспективного оцінювання економічного розвитку та конкурентоспроможності країн світу, що полягає у визначенні цілей, методів, інструментів, засобів з урахуванням факторів ефективної валютної політики, сприятливого інституційного та бізнес- середовища, розвитку диверсифікованих конкурентоспроможних експортних секторів економіки, з перспективою адаптації стратегії до національних, політичних і географічних особливостей країни;

– змодельовано вплив основних факторів реалізації експортоорієнтованої стратегії країн на основі економетричного оцінювання, що дало змогу визначити особливості їх економічного розвитку, зокрема, для Японії, Південної Кореї, Німеччини, Австралії це нагромадження капіталу, девальвація національної валюти, зниження відсоткової ставки, науково-технологічний прогрес, сприятливе інституційне середовище; для Китаю – залучення іноземних інвестицій; для Словаччини, Угорщини, Польщі – приплив капіталу, розвиток високотехнологічного експорту, внаслідок вступу країн в ЄС.

Удосконалено:

– наукові підходи до визначення чинників структурної перебудови економіки країн світу на основі порівняльного аналізу етапів покращення торговельної структури як репрезентацію впливу конкурентних експортних секторів на розвиток національної економіки та її конкурентоспроможність на світовому ринку;

– теоретико-методичні основи дослідження особливостей макроекономічної політики й інституційного середовища країн Південно-Східної Азії та Європи для комплексного визначення методів, інструментів і засобів формування експортоорієнтованої стратегії з урахуванням національних особливостей;

– концептуальний підхід до аналізу зовнішньоекономічної діяльності України, що дало змогу окреслити проблеми та спрогнозувати перспективи економічного розвитку, виявити неконкурентоспроможну і низькопродуктивну структуру експорту України, визначити основні макроекономічні фактори експортоорієнтованої стратегії: нагромадження капіталу, девальвація валюти, зростання частки промислової продукції в експорті.

Набули подальшого розвитку:

– понятійний апарат теорії міжнародної торгівлі через авторське трактування поняття «експортоорієнтована стратегія держави» та критеріїв її успішності, що передбачає застосування системи ринкових і державних методів, інструментів стимулювання експорту конкурентоспроможних секторів економіки у сприятливому інституційному середовищі з метою прискорення економічного розвитку країни;

– наукові погляди на формування ефективної торговельної політики та конкурентоспроможності країни, що ґрунтуються на теорії внутрішньогалузевої торгівлі й інституційній теорії економічного розвитку;

– методичні підходи до оцінювання ефективності експортоорієнтованих стратегій у світовій економіці, що полягають у застосуванні комплексного ретроспективного, статистичного, економетричного та порівняльного аналізу задля виокремлення елементів їхньої успішної реалізації;

– рекомендації щодо вирішення проблем торговельної політики України, що передбачають трансформацію базових і системотворчих інститутів: підвищення ефективності дій уряду та формування валютної політики, створення сприятливих умов для провадження бізнесу та іноземних інвестицій, досягнення торговельної свободи, ліквідація корупції, забезпечення чіткого правового та регуляторного середовища, які є основою формування конкурентоспроможної економіки.

Практичне значення наукових результатів. Результати дисертаційного дослідження підвищують наукову обґрунтованість рішень, які ухвалюються у процесі розробки і реалізації експортоорієнтованої торговельної політики та можуть бути використані при підготовці аналітичних матеріалів і практичних рекомендацій державними структурами, що відповідають за формування і провадження внутрішньої та зовнішньої економічної політики держави.

Одержані результати впроваджені в Україні та за кордоном: для аналізу статистичних даних щодо зовнішньоекономічної діяльності регіону, для розрахунку індексу внутрішньогалузевої торгівлі як інструменту оцінки конкурентоспроможності

експортних секторів економіки регіонів України (довідка про впровадження Головного управління статистики у Львівській області від 10.05.2016, № 02-08/19); при розробці стратегії економічного розвитку Вармінсько-Мазурського воєводства на основі запропонованих результатів дослідження промислової політики та міжнародної торгівлі Польщі (довідка про впровадження від 13.06.2016, Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego); а також у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін «Міжнародний економічний аналіз», «Глобальна макроекономічна політика» та «Особливості економічного розвитку країн Європейського Союзу» (довідка про впровадження №2336-В від 20.05.2016) та «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні політичні відносини», «Соціально-економічна політика» в Інституті політології Вармінсько-Мазурського університету в м. Ольштин (Польща) (довідка про впровадження від 19.04.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій висвітлено авторське тлумачення ідей, концепцій і методичних засад дослідження експортоорієнтованих стратегій економічного розвитку у світовій економіці. Усі наукові результати, що наведені в дисертації та виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

Публікації. За темою дисертації опубліковано 30 наукових праць обсягом 13,8 авт. арк., одноосібно – обсягом 9,2 авт. арк., з них 18 статей (9 статей у фахових наукових економічних виданнях, 6 публікацій у міжнародних колективних монографіях, 3 статті у іноземних економічних наукових журналах, що включені до наукометричних баз) та 12 тез доповідей на наукових конференціях.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї та положення дисертації доповідались та отримали позитивну оцінку на міжнародних і вітчизняних конференціях: на міжнародній науково-практичній конференції з економіки «Актуальні проблеми економіки», м. Львів, 19–20.11.2012 р.; III щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародні відносини в умовах XXI ст.: сучасна теорія і практика», м. Львів, 12.02.2014 р.; міжнародній науково-практичній конференції «США в сучасному світі: політика, економіка, право», м. Львів, 04.04.2014 р.; III щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право», м. Львів, 25.04.2014 р.; IV щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин: політичні, економічні, правові аспекти», м. Львів, 23–24.10.2014 р.; IV щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси в сучасній системі міжнародних відносин», м. Львів, 15.02.2015 р.; міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток національної економіки: теорія і практика», м. Івано-Франківськ, 3–4.04.2015 р.; IV щорічній міжнародній науково-практичній конференції, «Соціокультурні, політико-правові, економічні аспекти розвитку міжнародного середовища», м. Львів, 16–17.04.2015 р.; V Конвенті МАСПН (Україна) «Глобальні виклики на Євразійському просторі: перспективи України», м. Київ, 14–15.05.2015 р.; міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація національної економіки: зміни в умовах кризи», м. Херсон, 15–16.05.2015 р.; V щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Цілі розвитку Тисячоліття ООН: досягнення та перспективи», м. Львів, 17.09.2015 р.,

У щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні аспекти міжнародних відносин: політика, економіка, право, філософія», м. Львів, 18.02.2016 р.; міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах трансформації міжнародної системи», м. Львів, 19.05.2016 р.; а також за участі в «Intensive Programme Summer School on Democracy: innovation and change in the private and public sectors», м. Вроцлав (Польща), 22.06–06.07.2014 р.; на XV конференції «Sacrum i profanum we współczesnym świecie», м. П'єнежно (Польща), 22–24.06.2015 р.; міжнародній конференції «Samorząd Terytorialny we współczesnej Europie. Teoria i praktyka funkcjonowania», м. Ольштин (Польща), 09.11.2015 р.

Структура дисертації та її обсяг. Специфіка проблем, які стали предметом дослідження, та їх різноплановість зумовили загальну логіку і структуру дисертації. Робота складається із вступу, чотирьох розділів (11 підрозділів), висновків, додатків і списку використаних джерел. Текст викладено на 277 сторінках, містить 18 таблиць і 23 рисунки, 18 додатків. Список використаних джерел із 198 найменувань викладений на 19 сторінках. Додатки до роботи представлені на 72 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, продемонстровано ступінь її дослідження в українській і світовій економічній науці, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, визначено мету, завдання, охарактеризовано методичну базу дослідження, сформульовано наукову новизну, практичне значення й апробацію одержаних результатів.

У першому розділі *«Теоретико-методичні підходи до формування експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни»* висвітлено еволюцію класичних і сучасних наукових поглядів на дослідження економічного розвитку країн за умов розширення експорту, сутність основних понять дисертаційного дослідження, що дало змогу вдосконалити трактування поняття «експортоорієнтована стратегія держави» та виокремити основні критерії її успішності, а також систематизовано методичні підходи до аналізу торговельної політики країн світу.

Ретроспективним аналізом проблематики доведено, що експортоорієнтовані стратегії набули особливого значення у середині ХХ ст., коли Японія та Німеччина стали на шлях економічного зростання, ґрунтуючись на розвитку експортних секторів промисловості. Наведені результати наукових емпіричних досліджень учених та експертів міжнародних організацій підтверджують позитивний зв'язок між відкритістю економіки, зростанням експорту та економічним розвитком країн. З'ясовано сутність понять «стратегія», «економічний розвиток», «відкритість економіки», «конкурентоспроможність», «інституційне середовище», що дало змогу поглибити трактування експортоорієнтованої стратегії держави для подальшого його використання при аналізі світового досвіду.

Експортоорієнтована стратегія держави – політико-економічна система ринкових і державних методів, інструментів стимулювання експорту конкурентоспроможних секторів економіки з метою прискорення економічного розвитку країни, що реалізується в сприятливому інституційному середовищі.

Ефективність експортоорієнтованої стратегії полягає у визначенні місії та цілей на основі аналізу внутрішнього і зовнішнього середовищ та її реалізації за допомогою методів та інструментів (ринкових/державних).

Виокремлено основні критерії успішності експортоорієнтованої стратегії за принципом «SMART», а саме: «streamlined» (ефективність її реалізації); «meaningful» (значущість для розвитку держави); «adaptable» (адаптивність до змін середовища); «relevant» (актуальність за сучасних умов розвитку і з урахуванням національних особливостей); «transparent» (впровадження на основі прозорого і якісного інституційного середовища).

Аналізом наукової економічної думки стосовно формування торговельної політики підтверджено роль теорії внутрішньогалузевої торгівлі та інституційної теорії як основи реалізації експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни. При цьому якість функціонування державних інститутів, свобода провадження бізнесу і залучення інвестицій, свобода торгівлі, відсутність корупції є фундаментальними чинниками успішності реалізації стратегії.

Аргументовано вибір країн Південно-Східної Азії й Європи як основних об'єктів дослідження. Наголошено на значущості статистичного аналізу та використання моделі Р. Солоу для виявлення структури експорту країн. Висвітлено особливості застосування регресійного аналізу для оцінювання ефективності експортоорієнтованих стратегій у світовій економіці. Також акцентовано важливість врахування показника ступеня внутрішньогалузевої торгівлі, індексу економічної свободи, індексу глобальної конкурентоспроможності та показників бізнес-середовища у дисертаційному дослідженні.

Отже, у першому розділі обґрунтовано значущість різнопланового, міждисциплінарного й комплексного теоретико-методичних підходів до формування експортоорієнтованих стратегій, що охоплюють політичні, історичні, економічні, географічні та національні чинники.

У другому розділі *«Аналіз структурної перебудови економіки на основі експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країн світу»* вдосконалено наукові засади визначення чинників структурної перебудови економіки країн світу на основі порівняльного аналізу етапів її розвитку і торговельної структури за допомогою часових рядів статистичних показників, як репрезентацію безпосереднього впливу створення конкурентних експортних секторів на розвиток національної економіки та її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Результати дослідження структурної перебудови економіки країн Південно-Східної Азії, Австралії, Маврикію та ЄС підтверджують їх економічний розвиток за умов розширення експорту з урахуванням світового попиту та ресурсів держав. За допомогою статистичного аналізу доведено, що притаманне обраним країнам зниження зайнятості у сільському господарстві та зростання у промисловості і сфері послуг є ознакою формування економіки нового типу, характерного для етапу постіндустріального розвитку.

Основні результати (показники на початок трансформаційного періоду та станом на 2014 р.) детального аналізу структурної перебудови економіки країн, систематизовані в табл. 1, підтверджують економічне зростання за умов розширення експорту – в Японії, Південній Кореї, Китаї, Німеччині, Польщі, Словаччині,

Угорщині, Австралії (зростання показника E і ВВП). Структуру експорту країн Південно-Східної Азії та Європи формують головно готова промислова продукція та високотехнологічний експорт (ME , HTE). Значні структурні зрушення (зростання показника ME) прослідковуються в Китаї, Південній Кореї, Польщі, Угорщині та Маврикії, при цьому частки сільськогосподарської продукції (AE) та сировини (OME) у експорті залишаються незначними. Натомість структурні зрушення в експорті Австралії спричинені одночасним зростанням ресурсної бази (OME) й високотехнологічного експорту (HTE) та скороченням експорту сільськогосподарської продукції (AE).

Таблиця 1

Динаміка структури експорту та економічного зростання

Країна роки	ВВП	E , %	ME , %	HTE , %	AE , %	OME , %
Японія 1965 р. → 2014 р.	10 359 → 37 595	10,5 → 17,7	90,5 → 88,2	24,2 → 16,7	2,5 → 0,9	1,5 → 1,2
Південна Корея 1965 р. → 2014 р.	1 285 → 24 566	8,3 → 50,6	59,3 → 86,8	18,0 → 26,9	8,5 → 0,9	14,3 → 2,0
Китай 1985 р. → 2014 р.	342 → 3 863	8,9 → 22,6	26,4 → 94,0	10,4 → 25,3	5,1 → 0,5	1,5 → 1,2
Німеччина 1970 р. → 2014 р.	17 473 → 39 852	15,2 → 45,7	86,8 → 83,6	12,0 → 16,0	1,5 → 0,8	2,8 → 2,7
Польща 1990 р. → 2014 р.	4 761 → 11 253	26,3 → 47,5	58,2 → 77,8	2,6 → 8,7	2,8 → 1,4	10,1 → 3,6
Словаччина 1990 р. → 2014 р.	7 684 → 15 797	25,0 → 91,8	81,6 → 87,9	3,1 → 10,2	3,6 → 0,9	3,6 → 2,1
Угорщина 1990 р. → 2014 р.	7 610 → 11 931	39,2 → 89,3	62,8 → 89,3	6,9 → 13,7	2,8 → 0,7	5,9 → 1,3
Австралія 1965 р. → 2014 р.	13 480 → 37 868	13,2 → 20,9	12,3 → 15,1	8,1 → 13,6	33,2 → 2,6	9,5 → 36,8
Маврикій 1980 р. → 2014 р.	1 855 → 7 117	51,0 → 51,5	11,4 → 62,5	0,6 → 0,01	0,1 → 0,3	0,1 → 0,6

Джерело: розроблено автором за даними Світового Банку.

Примітка: $ВВП$ – ВВП в розрахунку на одну особу, дол. США, в постійних цінах 2005 р.; E , % – частка експорту товарів і послуг у ВВП; ME , % – частка промислової продукції в експорті товарів; HTE , % – частка високотехнологічного експорту в експорті промисловості (статистичні показники для усіх країн подано станом на 1990 і 2014 рр.); AE , % – частка сільськогосподарської продукції в експорті товарів; OME , % – частка добувної промисловості в експорті товарів.

На підставі порівняльного аналізу структурної перебудови економіки країн Південно-Східної Азії виокремлено основні етапи торговельної політики: поступовий перехід від аграрного, трудомісткого, потім – капіталомісткого виробництва і врешті-решт – до високотехнологічних секторів. При цьому відбувався перехід від запозичень, купівлі технологій, їх удосконалення до власних розробок. Незважаючи на малозабезпеченість ресурсами країнам вдалося створити конкурентні високотехнологічні сектори промисловості та перейти від політики імпортозаміщення і протекціонізму до експортоорієнтованої стратегії. Унікальним чинником стратегії Китаю було створення та функціонування спеціальних економічних зон (СЕЗ).

Особливість експортоорієнтованої стратегії Австралії – акцент на використанні природних ресурсів як основи розвитку економіки. Сучасна Австралія

характеризується вдосконаленням обробної та інноваційної економіки, впровадженням науково-технологічного прогресу (НТП), а також диверсифікацією експорту.

Стратегія острівної африканської держави Маврикій полягала у поступовому переході від експорту продукції аграрного сектору до вдосконалення промисловості, створення нових секторів економіки, розвитку сфери послуг, що дало змогу диверсифікувати експорт. За прикладом китайських СЕЗ у Маврикій створено зони експортного виробництва.

Натомість латиноамериканським країнам не вдалось досягти успіху у впровадженні експортоорієнтованої стратегії головно через вплив зовнішніх економічних чинників та неефективне управління, що спричинило відплив капіталу.

Основою експортоорієнтованої стратегії країн ЄС є внутрішньогалузева торгівля високотехнологічним експортом у межах регіону. Структурна перебудова економіки Великої Британії та Німеччини ґрунтувалась на модернізації основного капіталу та стрімкому розвитку експортних секторів із високим НТП. Інші країни – члени ЄС наслідували таку економічну політику, що підтверджено аналізом трансформації економіки країн нових - членів ЄС – Польщі, Словаччини та Угорщини. Після їх вступу інвестування лідерів ЄС в експортні сектори зумовили ефективність і розвиток експортоорієнтованої внутрішньогалузевої торгівлі в межах ЄС та економічне зростання.

Результати дослідження структурної перебудови економіки країн Азії та ЄС підтверджують реалізацію внутрішньогалузевої торгівлі високотехнологічним експортом у межах регіону, про що свідчить зростання індексу Грубеля–Лойда.

У третьому розділі *«Оцінювання ефективності експортоорієнтованої торговельної політики країн світу»* за допомогою економетричного оцінювання змодельовано та доведено вплив основних факторів експортоорієнтованої стратегії країн, а також характерні ознаки макроекономічної політики та інституційного середовища країн Південно-Східної Азії та Європи, які слугують критеріями добору методів, інструментів і засобів формування експортоорієнтованої стратегії з урахуванням національних особливостей.

Результати емпіричного оцінювання на основі тесту Грейнджера для кожної з країн підтверджують існування причинно-наслідкових зв'язків між економічним розвитком та експортною орієнтацією держави. Виокремлено основні макроекономічні фактори ефективності стратегії: валютна політика, умови торгівлі, вартість експорту, продуктивність ресурсів, розвиток високотехнологічного експорту, внутрішні та іноземні інвестиції. Підтверджено залежність економічного розвитку держав від інституційних факторів: контроль за корупцією, ефективність діяльності уряду, політична стабільність, якість регуляторного та правового середовищ, а також рівень економічної свободи.

Моделювання впливу макроекономічних показників на експорт країн за результатами регресійного аналізу представлено в табл. 2. Для усіх країн основним фактором зростання експорту є валове нагромадження капіталу (GFCF+). Для Австралії, Японії, Південної Кореї та Німеччини характерно застосування валютної політики, а саме девальвації (ER+) та зниження відсоткової ставки (IR–). Удосконалення структури експорту (ME+) в Японії, Південній Кореї, Німеччині,

Словаччині та Польщі сприяло зростанню показника експорту. Результати регресійного аналізу для Словаччини, Угорщини та Польщі підтвердили, що внаслідок їх входження в ЄС відбувся значний приплив капіталу, а отже, і ревальвація національної валюти (ER–), розвиток секторів промисловості з високою валовою доданою вартістю (ME+) та високотехнологічного експорту (HTE+).

Таблиця 2

Моделювання впливу макроекономічних показників на експорт товарів і послуг¹

Країна	Період (кількість спостережень)	Скоре- гований R-square	Const	Незалежні змінні (коефіцієнти)				
				ER	IR	GFCF (FDI)	ME, %	HTE, %
Австралія	1975–2014 (39 obs.)	0,96	(-) 1,36	0,55***	(-) 0,01**	1,05**	—	—
Японія	1963–2014 (51 obs.)	0,95	(-) 5,70	0,02**	—	1,51***	0,09***	0,03***
Південна Корея	1976–2014 (38 obs.)	0,93	12,60	0,0008*	(-) 0,49*	0,41***	0,09***	—
Німеччина	1970–2014 (44 obs.)	0,96	(-) 17,90	0,31**	(-) 0,08***	1,81***	0,04***	—
Китай	1982–2014 (32 obs.)	0,98	19,20	(-) 0,05***	—	1,25***	—	—
Словаччина	1994–2014 (20 obs.)	0,97	(-) 2,45	(-) 0,27**	(-) 0,03***	1,15 (0,08)**	0,02*	0,08***
Угорщина	1992–2013 (21 obs.)	0,85	(-) 5,68	(-) 0,003*	—	3,55***	—	0,04**
Польща	1992–2014 (22 obs.)	0,96	3,61	(-) 0,17***	—	0,74***	0,04***	0,08***

Джерело: розроблено та розраховано автором за даними Світового Банку, МВФ.

Примітка: * – імовірність похибки 5–8%; ** – імовірність похибки 2–5%; *** – імовірність похибки до 2%.

ER – валютний курс; IR – відсоткова ставка; GFCF (FDI) – логарифм показника валового нагромадження капіталу в дол. США, в постійних цінах 2005 р. (логарифм показника прямих іноземних інвестицій в дол. США, в поточних цінах).

Результати дослідження економіки Китаю за моделлю Р. Солоу, згідно з якою визначальними факторами економічного розвитку – є капітал, робоча сила та НТП, дають підстави заперечити традиційне уявлення про економічне зростання країни завдяки робочій силі. З'ясовано, що основою економічного зростання Китаю стало нагромадження капіталу внаслідок значних іноземних інвестицій.

Визначено характерні ознаки торговельної політики «чотирьох хвиль» економічного розвитку країн Південно-Східної Азії: значний ступінь державних методів регулювання економіки (протекціоністська і валютна політика), централізація влади, авторитарна політична система, концентрація капіталу у великих промислових структурах – суб'єктах реалізації експортоорієнтованої політики. Виявлено, що джерелом фінансування стратегії для Японії та Південної Кореї є здебільшого внутрішні інвестиції; для країн третьої та четвертої «хвилі» –

¹ Залежна змінна у регресійних моделях – логарифм показника експорту товарів і послуг в дол. США, в постійних цінах 2005 р.

значне залучення іноземних інвестицій. Більшості країн Південно-Східної Азії вдалось створити якісне інституційне середовище, про що свідчать рейтинги економічної свободи та конкурентоспроможності. Натомість Китай характеризується низьким рівнем інституційного середовища, що зумовлено бюрократизацією, непрозорістю правової системи, складними умовами провадження бізнесу та значним рівнем корупції. В довгостроковій перспективі уряду Китаю доцільно удосконалити інституції, підвищити кваліфікаційний рівень працівників, посилити механізми ринкового саморегулювання та розвивати внутрішній попит.

Оцінювання ефективності австралійської торговельної політики свідчить про те, що країна розвивається завдяки реалізації експортоорієнтованої стратегії, що ґрунтується на високому рівні економічної свободи та конкурентоспроможності. У державі достатньо структуроване інституційне середовище, малий та середній бізнес (МСБ) функціонує за принципом конкуренції, застосовуються ринкові методи в управлінні економікою, що притаманно і для країн ЄС.

Характерними ознаками торговельної політики країн ЄС є: ринкові методи регулювання економіки, демократична система, децентралізація влади, підтримка та розвиток МСБ, що слугує підґрунтям для лібералізаційних та інтеграційних процесів з дотриманням принципів конкуренції. Німеччина, ініціатор створення ЄС та каталізатор його розвитку, характеризується ефективною та конкурентною національною економікою з високим рівнем інституційного та бізнес-середовищ, інновацій та НТП. Високорозвинені країни ЄС сприяють економічному розвитку нових членів ЄС, як рекомендаційно, так і фінансово, формуючи європейський економіко-політичний простір.

Внаслідок політики «шокової терапії» та входження в ЄС Польщі вдалося створити ринкову економіку з опорою на конкурентні високотехнологічні сектори й пожвавити розвиток МСБ, що сукупно сприяло економічному зростанню. Країні доцільно приділити більше уваги зниженню вартості технологічних розробок, реформуванню, модернізації виробничих потужностей та удосконаленню інституцій.

Проаналізовані програми ЄС, розроблені для розвитку словацької та угорської економіки, є стратегічно важливими для зміцнення конкурентоспроможності країн. Проте, як свідчать результати аналізу, за останні 10 років рівень конкурентоспроможності держав суттєво знизився головно через високий рівень корупції та низький рівень правової системи. Економічного зростання країни досягли завдяки входженню в ЄС, значним інвестиціям у розвиток автомобільного сектору та електротоварів, збільшенню обсягів торгівлі в межах ЄС. Державам доцільно удосконалювати інституційну складову, ринок праці та бізнес-середовище і диверсифікувати експорт, як товарно, так і територіально, щоб забезпечити економічну незалежність.

У четвертому розділі *«Перспективи формування зовнішньоекономічної діяльності України за експортоорієнтованою стратегією»* окреслено проблеми та спрогнозовано перспективи економічного розвитку України на підставі аналізу торговельної політики та структури експорту, а також запропоновано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку.

Дослідженням структури експорту України виявлено сировинну та напівсировинну спрямованість, що свідчить про низьку продуктивність і неконкурентоспроможність на світовому ринку. Результати аналізу причинно-наслідкових зв'язків між основними макроекономічними та інституційними показниками України за допомогою тесту Грейнджера підтверджують, що експорт є домінантним фактором формування ВВП країни. На показник експорту впливають валютна і промислова політика, а також фактори інституційного середовища.

Оцінювання макроекономічних показників економетричної моделі 1 показало, що капітал ((GFCF+) основний фактор), валютна політика ((ER+) девальвація національної валюти) та частка товарів промисловості (ME+) на 75 % зумовлюють зростання експорту. Дослідження моделі 1 враховує спостереження за період 1991–2014 рр. У дужках подано *t*-статистику коефіцієнтів моделі та імовірність похибки, що свідчать про достовірність результатів:

$$\text{Log} (E) = 1,06 + 0,04 ER + 0,21 \text{Log} (\text{GFCF}) + 0,03 ME (\%). \quad (1)$$

$$R\text{-squared} = 0,75 \quad (2,9) \quad (4,7^{***}) \quad (2,7^{***}) \quad (5,1^{***})$$

Комплексний аналіз українсько-польського торговельного партнерства підтверджує неефективність структури експортно-імпортних операцій між державами. Україна здебільшого екпортує продукцію чорної металургії та інших товарів з невисоким рівнем доданої вартості і залишається малопомітною на ринках високотехнологічних товарів Польщі.

За сучасної геополітичної ситуації, зважаючи на обраний євроінтеграційний стратегічний напрям, Україні доцільно, насамперед оптимізувати структуру експорту-імпорту з урахуванням світового попиту, розвивати внутрішньогалузеву торгівлю, вдосконалювати високотехнологічне виробництво, підвищувати продуктивність промисловості та конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку. Основними проблемами економіки України є неефективність діяльності державних інституцій, високий рівень корупції, тінізація економіки, несприятливість інвестиційного та бізнес- середовищ, які становлять перешкоду для економічного розвитку країни.

За допомогою досліджень, здійснених в другому та третьому розділах оцінено сучасні конкурентні моделі державної торговельної політики: активно-лібералізаційну та активно-протекціоністську і проаналізовано їх основні ознаки. Представлено етапи експортоорієнтованої торговельної політики в контексті позицій країн у сучасній світовій торговельній системі: країни, що розвиваються від етапу активного протекціонізму національного виробника та закритості економіки, формуючи ефективне інституційне середовище та розвиваючи експортоорієнтовані сектори економіки, переходять до етапу активно-лібералізаційної політики. Самодостатні країни, спроможні впливати на світову торговельну систему, стимулюють експорт, паралельно застосовуючи й активно-протекціоністську політику для захисту національного виробника.

На підставі результатів комплексного аналізу структурної перебудови країн світу за умов розширення експорту, особливостей їх торговельної політики та якості інституційного середовища запропоновано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни (рис. 1).

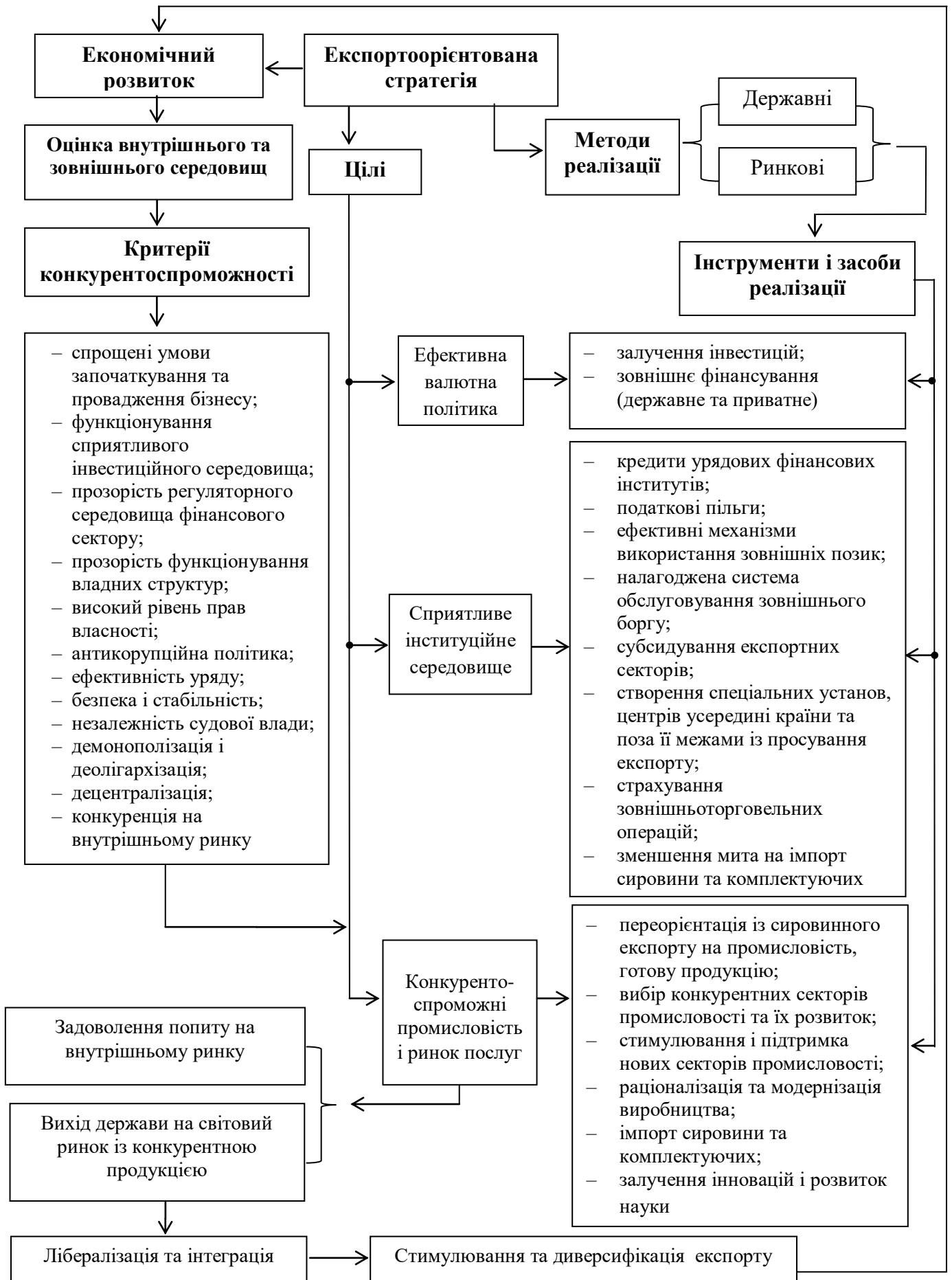

Рис. 1. Механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни

Результати дисертаційного дослідження дають змогу констатувати, що якісно розроблена експортоорієнтована стратегія торговельної політики держави, що реалізується в сприятливому інституційному середовищі, є фундаментом прискорення економічного розвитку країни. Країнам з перехідною економікою та, зокрема, Україні доцільно передусім створити сприятливе та якісне інституційне середовище, визначити географічну спрямованість, а тому і перспективні експортоорієнтовані сектори промисловості та максимально вдосконалювати, модернізувати їх, диверсифікувати експорт на усіх рівнях, відкрити свою економіку для припливу інвестицій та розширити можливості для конкуренції. На певних етапах цього процесу цілком можливо застосовувати механізми протекціонізму.

ВИСНОВКИ

На підставі комплексного теоретико-методичного аналізу торговельної політики країн світу і виявлених факторах її ефективності обґрунтовано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни. Узагальнені результати послужили основою для таких висновків теоретичного та практичного характеру:

1. Систематизація теоретичних та емпіричних підходів до аналізу взаємозв'язку відкритості економіки із економічним розвитком, а також до трактування сутності основних понять роботи дали змогу запропонувати авторське трактування поняття «експортоорієнтована стратегія держави», що передбачає застосування системи ринкових і державних методів, інструментів стимулювання експорту конкурентоспроможних секторів економіки у сприятливому інституційному середовищі з метою прискорення економічного розвитку країни; а також виокремити критерії успішності стратегії за принципом «SMART»: ефективність реалізації стратегії, значущість для розвитку, адаптивність до змін середовища, актуальність за сучасних умов із урахуванням національних особливостей та впровадження на основі якісного інституційного середовища.

2. В основу формування експортоорієнтованої стратегії та конкурентоспроможності країни на світовому ринку покладено теорію внутрішньогалузевої торгівлі та інституційну теорію, що підтверджує аналіз наукових досліджень, присвячених торговельній політиці держави та результати оцінювання світового досвіду. Поглиблено методику дослідження експортоорієнтованих стратегій економічного розвитку у світовій економіці, що включає економетричне, статистичне та ретроспективне оцінювання ефективності торговельної політики країн світу з метою визначення комплексу макроекономічних, географічних, інституційних, національних елементів успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни.

3. Підтверджено, що торгівля країн Південно-Східної Азії та ЄС ґрунтується на внутрішньогалузевій спеціалізації завдяки формуванню конкурентних високотехнологічних секторів промисловості. Чинниками структурної перебудови економіки країн Південно-Східної Азії та Австралії за умов розширення експорту є поступовий перехід від сировинного експорту до високотехнологічних секторів, а також від політики імпортозаміщення та протекціонізму до реалізації експортоорієнтованої стратегії; Маврикію – диверсифікація низькотехнологічного експорту, продукції сільського господарства та високої частки експорту послуг;

Великої Британії та Німеччини – модернізація основного капіталу та стрімкий розвиток експортних секторів із високим науково-технологічним потенціалом; країн нових - членів ЄС, Польщі, Словаччини та Угорщини, – інвестиції країн - лідерів ЄС в експортні конкурентні сектори економіки, їх модернізація та розвиток.

4. За допомогою економетричного оцінювання ефективності експортоорієнтованих стратегій країн світу встановлено макроекономічні фактори її реалізації. Основний фактор – капітал (Японія, Південна Корея, Німеччина, Австралія – здебільшого внутрішні; Китай, Словаччина, Угорщина, Польща – зовнішні інвестиції). Для Японії, Південної Кореї, Австралії та Німеччини характерні девальвація національної валюти і зниження відсоткової ставки. Входження Словаччини, Угорщини та Польщі в ЄС спричинило значний приплив капіталу, ревальвацію національної валюти, розвиток секторів промисловості з високою валовою доданою вартістю та високотехнологічного експорту. Підтверджено позитивну залежність економічного розвитку усіх досліджених країн, окрім Китаю, від інституційних факторів: контролю за корупцією, ефективності діяльності уряду, політичної стабільності, якості регуляторного та правового середовищ, а також рівня економічної свободи.

5. Дослідженням виявлено характерні ознаки експортоорієнтованої торговельної політики країн Південно-Східної Азії: переважання державних методів регулювання економіки (застосування валютної політики і протекціоністської експортної політики), централізація влади, авторитарна політична система, концентрація капіталу у великих промислових структурах – суб'єктах реалізації експортоорієнтованої політики. Усі країни Південно-Східної Азії, окрім Китаю, характеризуються якісним інституційним середовищем, про що свідчать рейтинги економічної свободи та конкурентоспроможності.

6. Характерні ознаки ефективності торговельної політики країн ЄС та Австралії проявляються у ринкових методах регулювання економіки, демократичній політичній системі, децентралізації влади, підтримці та розвитку МСБ, що слугує підґрунтям для лібералізаційних та інтеграційних процесів з дотриманням принципів конкуренції. У Німеччині та Австралії рівень інституційного середовища високий, натомість у країнах нових - членах ЄС (Польщі, Словаччині, Угорщині) – середній.

7. Сировинна та напівсировинна спрямованість структури експорту України свідчить про низьку продуктивність і неконкурентоспроможність на світовому ринку. Комплексний аналіз українсько-польського торговельного партнерства підтверджує неефективність експортно-імпортних операцій між державами. Україні доцільно оптимізувати структуру експорту-імпорту з урахуванням світового попиту, розвивати внутрішньогалузеву торгівлю, вдосконалювати високотехнологічне виробництво, підвищувати продуктивність секторів промисловості та зміцнювати конкурентоспроможність української продукції.

8. Трансформаційні зміни в економіці України вимагають створення базових і системотворчих інститутів як основи формування конкурентоспроможної економіки. Результати дослідження підтверджують неефективність інституцій, високий рівень корупції, тінізації економіки, несприятливість інвестиційного та бізнес- середовищ, що перешкоджає економічному розвитку.

9. Продемонстровано етапи експортоорієнтованої політики в контексті позицій країн у сучасній світовій торговельній системі. Виявлено циклічність в етапах їх розвитку. Від політики протекціонізму, розвиваючи експортоорієнтовані сектори економіки та лібералізуючи свої ринки, країни переходять до етапу активно-лібералізаційної експортоорієнтованої політики. Самодостатні економіки стимулюють експорт і провадять активно-протекціоністську політику (політика прихованого протекціонізму).

На підставі результатів дисертаційного дослідження обґрунтовано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни з урахуванням факторів ефективної валютної політики, сприятливого інституційного, інвестиційного та бізнес- середовища, розвитку диверсифікованих конкурентоспроможних експортних секторів економіки з перспективою адаптації до національних, політичних і географічних особливостей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у міжнародних колективних монографіях

1. Yaremchuk O. Export-oriented strategies of New Industrial Countries in catching up with Western Civilization / Oleksandra Yaremchuk, Yuriy Bilenko // *Ku zderzeniu cywilizacji? Paradygmaty stosunkow miedzynarodowych na przelomie XX i XXI wieku* / [red. K. Sygidus, O. Yaremchuk, R. Kordonskyu]. – Lwów: Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, 2015. – S. 25–36. (0,5 д. а. – внесок автора).

2. Yaremchuk O. Національна ідентичність в контексті інтеграційних трансформацій міжнародної системи / Oleksandra Yaremchuk, Roman Kordonskyu // *Przeobrażenia ponowoczesnego społeczeństwa* / [red. S. Terepyshchyj, O. Yaremchuk, R. Kordonskyu, K. Sygidus]. – Kijów: Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. P. Dragomanowa, 2015. – S. 54–65. (0,6 д. а. – внесок автора).

3. Struk O. Експортно-орієнтована стратегія економічного розвитку ЄС / Oleksandra Struk // *Quo vadis humanitas? Wyzwania i perspektywy rozwoju środowiska międzynarodowego w XXI wieku* / [red. R. Kordonski, O.Struk, K. Sygidus, J. Ruciński]. – Lwów; Olsztyn: Pais, 2015. – S. 167–192.

4. Struk O. Експортно-орієнтовані стратегії економічного розвитку Словаччини та Угорщини / Oleksandra Struk // *Rozwój społeczności międzynarodowej: przeszłość oraz nowe wyzwania* / [red. R. Kordonski, O.Struk, J. Ruciński]. – Lwów; Olsztyn: Pais, 2015. – S. 257–266.

5. Struk O. Міжнародна торгівля в контексті реалізації Цілей Тисячоліття ООН / Oleksandra Struk // *Rozwój społeczności międzynarodowej: przeszłość oraz nowe wyzwania. T. 2* / [red. R. Kordonski, O. Struk, J. Ruciński]. – Lwów; Olsztyn: Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, 2016. – S. 64–72.

6. Struk O. Export-oriented trade policy reforms: theory and evidence / Oleksandra Struk // *Rozwój społeczności międzynarodowej: przeszłość oraz nowe wyzwania. T. 3* / [red. R. Kordonski, O. Struk, D. Kamilewicz-Rucińska i in.]. – Lwów-Olsztyn: Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, 2016. – S. 38–49.

Статті у наукових фахових виданнях

7. Струк О. Продуктивність, експорт промислових галузей України та Польщі: відповідність теорії порівняльної переваги в міжнародній торгівлі / О. Струк,

Ю. Біленко // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Сер. Економічна. – 2012. – Вип. 48. – С. 471–477. (0,35 д. а. – внесок автора).

8. Струк О. Взаємодія фінансового розвитку та економічного зростання Китаю / Олександра Струк, Юрій Біленко // Світ фінансів: вісник ТНЕУ – 2013. – Вип. 2. – С. 190–195. (0,3 д. а. – внесок автора).

9. Яремчук О. Вплив інституційного середовища на економічне зростання держави / О. Яремчук, І. Гурняк // Формування ринкової економіки в Україні: зб. наук. пр. ЛНУ ім. І. Франка. – 2013. – Вип. 29. – Ч.1. – С. 117–120. (0,27 д. а. – внесок автора).

10. Яремчук О. Механізми впливу економічної свободи на експортні можливості держави / О. Яремчук // Формування ринкової економіки в Україні: зб. наук. пр. ЛНУ ім. І. Франка. – 2014. – Вип. 31. – Ч.2. – С. 422–427.

11. Яремчук О. Експортно-орієнтована економіка Росії під впливом світових економічних санкцій / Олександра Яремчук // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – 2014. – Вип. 3(59). – С. 148–151.

12. Яремчук О. Експортно-орієнтовані стратегії нових індустріальних країн / Олександра Яремчук, Юрій Біленко // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Сер. Міжнародні відносини. – 2015. – Вип. 36. – Ч.1. – С. 23–34. (0,5 д. а. – внесок автора).

13. Струк О. І. Формування державної торговельної політики в контексті експортно-орієнтованих стратегій економічного розвитку / О. І. Струк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. інст. регіон. досл. ім. М. І. Долишнього НАН України. – 2015. – Вип. 4(114). – С. 26–30.

14. Яремчук О. І. Системна потужність та громадянська ефективність як критерії оцінки функціонування територіальних громад / О. І. Яремчук, І. Л. Гурняк // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. ХарРІ НАДУ «Магістр». – 2015. – Вип. 1(48). – С. 146–153. (0,4 д. а. – внесок автора).

15. Яремчук О. І. Дуалізм держави та громади: аналіз ефективності взаємодії органів влади та територіальних громад / О. І. Яремчук, І. Л. Гурняк // Наукові праці МАУП. – 2015. – Вип. 45(2–2015). – С. 16–22. (0,35 д. а. – внесок автора).

Статті у наукових фахових виданнях іноземних держав

16. Струк О. Експортоорієнтована стратегія економічного розвитку Німеччини / Олександра Струк // The Caucasus. Economic and Social Journal of Southern Caucasus [Tbilisi, Georgia]. – 2016. – Vol. 2. – Is. 5. – P. 48–53.

17. Struk O. Japanese export-oriented strategy of economic growth / Oleksandra Struk // International Journal of Economics and Society [Memphis, USA]. – 2016. – Vol. 2. – Is. 5. – P. 55–62.

18. Struk O. Conceptual and Methodical Aspects of Realisation the Export-Oriented Strategy of Economic Growth / Oleksandra Struk // Handel wewnętrzný [Warszawa, Poland]. – 2016. – Nr 4(363). – S. 303–312.

Тези наукових доповідей

19. Яремчук О. І. Розвиток торговельної політики ЄС в контексті «Європа-2020» / Яремчук Олександра Ігорівна // Міжнародні відносини в умовах ХХІ ст.: сучасна теорія і практика: зб. матер. ІІІ щоріч. міжн. наук.-практ. конф., 12.02.2014 р. – Львів: ДРІ, 2014. – С. 101–103.

20. Yaremchuk O. The impact of trade protectionism / Oleksandra Yaremchuk // United States of America in the modern world: politics, economics, law: collection of the materials of the International Scientific Conference, 04.04.2014. –Lviv, 2014. – P. 40–43.

21. Яремчук О. І. Експортно-орієнтовані стратегії економічного розвитку нових індустріальних країн Азії / О. І. Яремчук // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право: зб. матер. III щоріч. міжн. наук.-практ. конф., 25.04.2014 р. – Львів: DPI, 2014. – С. 294–298.

22. Яремчук О. І. Експортно-орієнтована політика держави: світовий досвід / О. І. Яремчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин: політичні, економічні, правові аспекти: зб. матер. IV щоріч. міжнар. наук.-практ. конф., 23–24.10.2014 р. – Львів: DPI, 2014. – С. 484–486.

23. Яремчук О. Експортно-орієнтована політика Південної Кореї / Олександра Яремчук // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право: зб. матер. IV щоріч. міжнар. наук.-практ. конф., 15.02.2015 р. – Львів: DPI, 2015. – С. 339–344.

24. Яремчук О. І. Експортно-орієнтована стратегія економічного розвитку Японії / О. І. Яремчук // Розвиток національної економіки: теорія і практика: матер. міжнар. наук.-практ. конф. 3–4 квітня 2015 р. – Івано-Франківськ; Тернопіль: Крок, 2015. – Ч. 1. – С. 223–224.

25. Yaremchuk O. Foreign trade strategies in the modern world processes / Oleksandra Yaremchuk // Contemporary trends in international relations: politics, economics, law: collection of the materials of IV Annual International Scientific-Practical Conference, 16-17.04.2015. – Lviv, 2015. – P. 287–290.

26. Яремчук О. І. Експортно-орієнтована стратегія економічного розвитку ЄС / О. І. Яремчук // Глобальні виклики на Євразійському просторі: перспективи України : матер. допов. та виступ. V Конвенту МАСПН, 14-15 травня 2015 р. – Київ, 2015. – С. 253–255.

27. Яремчук О. І. Експортно-орієнтована політика держави: наслідки і перспективи / О. І. Яремчук // Модернізація національної економіки: зміни в умовах кризи: матер. міжн. наук.-практ. конф., 15-16 травня 2015 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 23–25.

28. Струк О. Експортно-орієнтована стратегія економічного розвитку Австралії / Олександра Струк // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право: зб. матер. V щоріч. міжн. наук.-практ. конф., 17.09.2015 р. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – С. 393–399.

29. Струк О. Експортоорієнтована стратегія економічного розвитку Маврикію / Олександра Струк // Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право: зб. матер. V щоріч. міжн. наук.-практ. конф., 18.02.2016 р. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. – С. 336–340.

30. Струк О. Інституційне середовище України в умовах ринкових трансформаційних процесів / О. Струк // Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки: матер. міжн. наук.-практ. конф., 19.05.2016. – Львів, 2016. – С. 88–91.

АНОТАЦІЯ

Струк О. І. Експортоорієнтовані стратегії економічного розвитку у світовій економіці. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

Дисертація присвячена дослідженню економічного розвитку країн світу, зумовленого застосуванням експортоорієнтованих стратегій. Поглиблено теоретико-методичні підходи до аналізу міжнародної торгівлі та оцінювання ефективності експортоорієнтованих стратегій. Удосконалено трактування поняття експортоорієнтованої стратегії держави та виокремлено критерії її ефективності. За допомогою економетричного моделювання визначено основні фактори ефективності експортоорієнтованої стратегії країн світу. Досліджено структурну перебудову економіки країн за умов розширення експорту та здійснено аналіз їх торговельної політики й інституційного середовища, що дало змогу виявити особливості економічного розвитку країн. Визначено місце України у світовій торговельній системі, окреслено проблеми та спрогнозовано перспективи розвитку на основі аналізу структури торгівлі, зовнішньоекономічної діяльності в межах українсько-польських відносин, торговельної політики та інституційного середовища.

На підставі комплексного аналізу і виявлених факторів ефективності торговельної політики обґрунтовано механізм формування успішної експортоорієнтованої стратегії економічного розвитку країни.

Ключові слова: експортоорієнтована стратегія, економічний розвиток, інституційне середовище, структура експорту, торговельна політика.

АННОТАЦИЯ

Струк О. И. Экспортоориентированные стратегии экономического развития в мировой экономике. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2016.

Диссертация посвящена исследованию экономического развития стран мира, обусловленного применением экспортоориентированных стратегий. Углублены теоретико-методические подходы к анализу международной торговли и оценки эффективности экспортоориентированных стратегий. Усовершенствовано определение экспортоориентированной стратегии государства и определены критерии ее эффективности. С помощью эконометрических моделей выделены факторы эффективности экспортоориентированной стратегии стран мира. Исследована структурная перестройка экономики стран в условиях расширения экспорта и осуществлен анализ их торговой политики и институциональной среды, что позволило выявить особенности экономического развития. Определено место Украины в мировой торговой системе, обозначены проблемы и спрогнозированы перспективы развития на основе анализа структуры торговли, внешнеэкономической деятельности в пределах украинско-польских отношений, торговой политики и институциональной среды.

На основании комплексного анализа и выявленных факторов эффективности торговой политики обоснован механизм формирования успешной экспортоориентированной стратегии экономического развития страны.

Ключевые слова: экспортоориентированная стратегия, экономическое развитие, институциональная среда, структура экспорта, торговая политика.

SUMMARY

Struk O. Export-oriented strategies of economic growth in the global economy.
– Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences on a specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine, 2016.

The aim of dissertation research is to investigate the experience of world economy due to export-led growth. The theoretical and methodological approaches of international trade and evaluating the effectiveness of export strategies are profound. The authors' definition of export-oriented strategy of the state is offered: political and economic system of market and public methods, tools for stimulation the export competitive sectors with the aim of acceleration the economic development and that is implemented in a favourable institutional environment. The criteria of successful strategy by the «SMART» principle are identified (Streamlined realization, Meaningful for development, Adaptable to the world changes, Relevant in current conditions, based on Transparent institutional environment).

Scientific approaches of determining the factors of economic restructuring are improved based on comparative analysis of the economic growth and trade structure by using time series statistical data as the representation of the direct effect of creation the competitive export sectors for the development of the national economy and its competitiveness on the world market. The main factors of export strategies efficiency based on econometric estimation and characteristic features of macroeconomic policy and institutional environment of Southeast Asia and Europe are determined for a comprehensive definition of appropriate methods and tools of export strategy formation with taking into account the national features. Among the main macroeconomic factors: monetary policy, resources productivity, the development of high-technology export, investment. The institutional factors: corruption control, government effectiveness, political stability, the quality of the regulatory and business environment, the level of economic freedom.

Place of Ukraine in the global trading system is identified by analysing the trade structure and policy, institutional environment and the Ukraine-Polish trade relations that let to identify problems and prospects of states' economic growth.

Based on the results of a comprehensive dissertation research author proposes the mechanism of a successful export-oriented strategy of economic growth and competitiveness of the state that is realized through defined objectives, methods and tools due to factors of effective monetary policy, enabling institutional and business environment, the diversified development of competitive export sectors, and with strategy adaptation to national, political and geographical features of the country.

Keywords: export-oriented strategy, economic growth, institutional environment, the structure of export, trade policy.